

Komedija današnjih tragedij

Dario Fo: VSE ZASTONJ! VSE ZASTONJ! Prešernovo gledališče Kranj, 10. 9. 2022.

Foto: Miha Fras

Kranjsko gledališče je letošnjo sezono odprlo s **Fojevo** proletarsko komedijo iz leta 1974, ki zaradi trenutnih družbenopolitičnih razmer uživa skorajda neverjetno aktualnost. Sprožilni trenutek dogajanja je upor kupcev v trgovini, podprt s strani stavkajočih delavcev na ulicah, ki se sunkovitemu dvigu cen zoperstavijo z mislijo, da bodo plačali toliko kot pač lahko, za (mnoge) brezposelne ali podplačane to pomeni nič. V trgovini se znajde tudi brezposelna Antonia, ki se pridruži uporu. Posredno vanj vključi svojo prijateljico Margherito, honorarno delavko na klicnem centru FURS-a, s katero pričneta verigo bolj in manj duhovitih peripetij, skozi katere nas Fo popelje v žanru situacijske komedije, ki se spogleduje s farso in mestoma absurdističnimi elementi. Aktualna komedija, ki bi jo danes lahko opredelili s pridevnikom »prekariatska«, po eni strani angažirano kritično motri trenutno situacijo, po drugi pa se z njo lahkotno obravnavo materiala problematizirajo možnosti institucionalnega dramskega gledališča za naslavljanje tovrstnih problematik, četudi zgolj implicitno.

Kranjska uprizoritev pod režijsko taktirko **Ajde Valcl** je polna tiste žlahtne brzavosti, ki je potrebna za tempo komedije. Odlikujejo jo hitri, odrezavi dialogi v prizemljeni govorni legi (lektorica **Barbara Rogelj**), ki dopolnjuje telesne karakterizacije koreografinje **Lade Petrovski Ternovšek**. Govor in telo ustvarjata širok razpon ekspresivnih možnosti, premišljeno izbranih glede na situacijo in like v njej, s čimer je močno oplemeniteno sicer relativno nekompleksno dramsko besedilo. Podobno fluidnost zavzema scenografija **Urše Vidic** (asistentka **Anja Gruden**), ki dinamiko išče s pohištvnimi elementi na kolesih in denimo na primeru vrat ustvarja teren za nekatere najbolj inventivne ter duhovite mizanscenske situacije. Prav ta mobilnost scenografije pa se zdi v uprizoritvi ne docela raziskana v potencialih preostalih elementov, ki so razen »pripoda« in »odhoda« z odra relativno statični. Druga izjemno domiselna poteza je zamejitev globine odra s steno iz pleksistekla. Ta izložbeni karakter prostora sočasno iz intimnega prostora Antonijinega stanovanja (ki je osnovno prizorišče dogajanja) ustvarja javno prizorišče, s čimer potencira neko temeljno napetost v

atmosferi, saj se »zločin« dogaja vsem na očeh oziroma sta Antonia in njena družba lahko v vsakem trenutku zasačeni. Tvorijo tudi ločen vsebinski plan, saj ozavešča dejstvo, da je predstava o kritiki kapitalizma znotraj svojih produkcijskih pogojev tudi sama na sebi artikkel sistema, ki ga skuša kritizirati. Ta sicer domiselni in nujni komentar k vsebini ostaja v uprizoritvi premalo naslovljen, da bi gledalcu omogočil vtis globlje preiščenosti obravnavanega problema. Uprizoritveni prostor pomembno dopolnjuje oblikovanje svetlobe **Andreja Hajdinjaka**, ki navkljub »vsakdanjosti« dogajanja še vedno (predvsem v uvodnem prizoru na ulici) najde prostor za umestitev nekaj resnično vizualno impozantnih podob in se (sploh v tandemu z Vidic) kaže kot mojster osvetljevanja razpršenih scenografij.

Aktualna komedija, ki bi jo danes lahko opredelili s pridevnikom »prekariatska«, po eni strani angažirano kritično motri trenutno situacijo, po drugi pa se z njeno lahkotno obravnavo materiala problematizirajo možnosti institucionalnega dramskega gledališča za naslavljanje tovrstnih problematik, četudi zgolj implicitno.

Največjo vrednost predstave vsekakor predstavlja igralska ekipa, pri čemer gre omeniti predvsem **Vesno Pernarčič** (Antonio) in **Vesno Slapar** (Margherita), ki se v uprizoritvi izkažeta kot mojstrici komičnega žanra. Če prva s svojo neumorno energijo postane jasen motor uprizoritve, ki s svojo prisotnostjo in duhovitimi vložki glasovnih modulacij oživi vsak prizor, v katerem nastopi, se druga v sicer bolj pasivni vlogi izkaže predvsem v nemem komentiranju dogajanja in obvladovanju mimike ter predvsem pogleda kot ultimativnega orožja komedije. Pernarčič in Slapar ustvarita arhetipski komični duet, ki pa ostaja bistveno prizemljen v družbeno realnost in s tem nudi prepotrebno težo vsebine. Pridružujeta se jima **Aljoša Ternovšek** kot Antonijin partner Giovanni, ki svoj dramaturški lok pleče predvsem iz postopnega spoznavanja neživljenjskosti sistema (in tiste prežvečene šale o njegovi prikriti homoseksualnosti, ki besedilo trdno umešča v prejšnje stoletje in bi jo bilo v sodobni uprizoritvi morda smiselno opustiti), in njegov sodelavec Luigi, Margheritin partner, ki ga s prisrčno naivnostjo upodobi **Miha Rodman**. Njun prizor prehranjevanja s pasjo hrano, semeni za papagaje in zajčjimi glavami se zdi ključen pri iskanju preseka med tako aktualno vsebino in komedijo, a se na žalost osredotoča predvsem na slednjo, pri čemer (tudi v besedilu) zanemarija težo dogajanja. Kompozicijo zaokrožuje **Blaž Setnikar**, ki upodobi več različnih likov, pri čemer globlje psihologizacije primerno zamenja z velikopoteznimi karakterizacijami. Svoji vlogi ustrezno se najbolj približa absurdnosti, ki, podkrepljena z močnim naslanjanjem na telesni izraz, doseže komične figure, asociativno vezane na risane junake. Njegovo podobo do konca izoblikuje kostumografija **Urške Recer**, ki prav tako vzpostavi jasno razliko s splošno oblačilnostjo preostalih likov in pri Setnikarjevih išče komičnost, četudi klišejsko, že v sami kostumografiji.

Režija Ajde Valcl pametno izkoristi vse mogoče vstope na oder in z njega, pri čemer jo zelo plemeniti izkoriščanje drugega plana za pleksisteklom. Uprizoritev tako drži dober tempo (dramaturg **Marko Bratuš**), četudi se proti koncu, predvsem zaradi sledenja vzpostavljenemu uprizoritvenemu jeziku, zdi nekoliko prepolna postranskih peripetij. Skrbno in predvsem z dobro mero zadržanosti je uporabljena tudi glasba **Polone Janežič**, ki emotivno podkrepi posamezne prizore in montaže, ne da bi pri tem postala vsiljiva ali nadomestila temeljni uprizoritveni ritem. *Vse zastonj! Vse zastonj!* je tako solidna uprizoritev, sploh glede na redkost komedij v slovenskih gledališčih. Njen temeljna težava pa se morda skriva ravno v aktualnosti obravnavanih vprašanj, saj se zdi, da jo pesti manko distance in s tem kritične obravnave materiala. Njen zaključek s splošno pasivnostjo civilne družbe, z nešteti grafiti protestnih sloganov in s simbolično povednim obedom na pokrovu krste pa se izkaže za prebanalnega.

Vir: <http://veza.sigledal.org/kritika/komedija-danasnjih-tragedij-r>